

Жупанијско такмичење из историје

14. марта 2023. године

1. категорија: VII (седми) разред

Лозинка:

(петероцифрени број и реч)

бодова:

Број

	67	%
--	-----------	---

Упутства такмичарима:

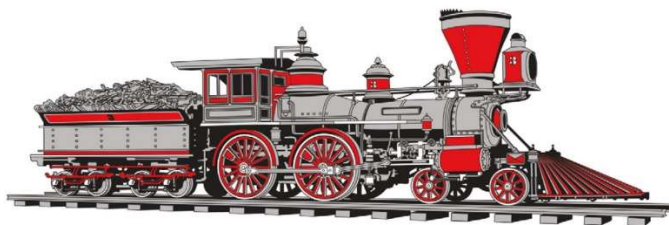
- Испит се састоји од 25 питања и решаваш га 90 минута.**
- Пре решавања испита требаш пажљиво и правописно тачно испунити листић са лозинком
- Након што испуниш листић са лозинком спреми га у коверту.
- Лозинку са листића препиши на прву страницу испита.
- Пажљиво прочитај испитне задатке и упутства у задатку.
- Решења уписуј напредвиђена места у испиту. Испит пиши плавом или црном хемијском оловком.
- Испит пиши искључиво писаним словима, нештампаним. Пиши читко. Нечитки одговори бодоваће се са 0 бодова.
- Лична имена и презимена те географска имена пиши изворно према преведеним уџбеницима одобреним од МЗО-а у школској години 2022/2023.
Користи се листом за концепт током решавања испита јер једном написан одговор у испиту више није допуштено преправљати. Одговори у концепту не бодују се.
- Након завршетка писања испит предај члану Жупанијске комисије.
- Након објаве привремене ранг листе имаш право увида у испит и право на писану жалбу.

Желимо Ти успех на такмичењу!

Жупанијска комисија:

- _____ (председник Жупанијске комисије)
- _____ (члан Жупанијске комисије)
- _____ (члан Жупанијске комисије)

1. Принцип рада парног строја изумитељи су применили на покретање саобраћајних средстава који се крећу копно и водом. Изумитељ прве локомотиве која је вукла вагоне са путницима био је Ричард Тревитхик. Међутим, његова локомотива је била претешка и ломила је шине, због тога се морала модернизовати.

Слика 1.

3

Заокружи слово испред трију тачних тврдњи.

- А) Џорџ Стефенсон је модернизовао парну локомотиву.
- Б) Прва железничка пруга повезивала је енглеске градове Манчестер и Лондон.
- Ц) Изумом пароброда и локомотиве знатно је убрзан саобраћај који је постао и сигурнији и скупљи.
- Д) Једна од најславнијих старих парних локомотива названа је *Ракета (Rocket)*.
- Е) Ширење железничке мреже утицало је и на развој рударства и металургије.

2. У решавање радничког питања укључио се и римски папа који је 1891. године издао документ у којему расправља о односима у капиталистичком друштву те о раду жена и деце.

Доиста, нечувени напредак индустрије и науке, промена односа између послодаваца и радника, богатство нагомилано у рукама неколицине и сиромаштво великог мноштва, (...) проузрочили су провалу сукоба. (...) Предуг и претежак посао и премалена плата често су разлог да радници својевољно обуставе рад. (...) Произлази да треба на празнике обуставити рад и труд. (...) Затим, оно што може снажан и одрастао човек извршити није право захтевати од жена и од детета. Шта више, обзиром на децу ваља се јако чувати да не улазе у радионицу док довољно не ојачају телом, умом и духом. (...) Неки опет послови мање доликују женама које су рођене за домаће послове у кући, и они веома чувају достојанство женског пола те по нарави одговарају одгоју деце и благостању породице.

Одговори на следећа три питања.

2.1. Који „раднички“ папа је био аутор наведеног текста?

1

2.2. Како се зове документ у којем се залаже за решавање радничког питања?

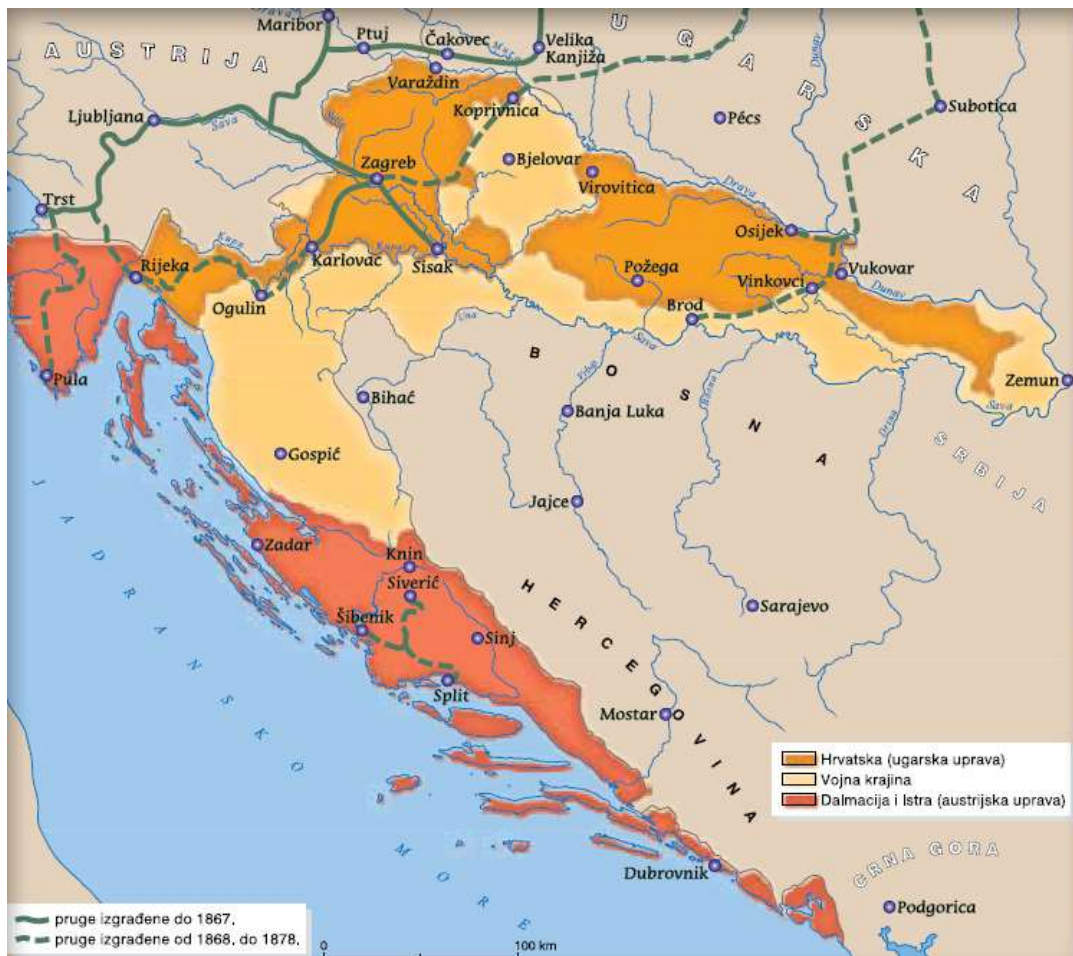
1

2.3. Шта је папа мислио о раду недељом и празником?

1

3. У хрватским земљама у другој половини 19. века није био развијен железнички саобраћај. Није постојала изравна железничка веза између Славоније и Банске Хрватске шта се негативно одразило на привредни развој хрватских земаља.

Проучи карту 1.

Карта 1. Железничка мрежа у хрватским земљама до 1878. године

Одговори на следећа три питања.

3.1. Које године је изграђена пруга која је преко Загреба и Карловца повезивала Будимпешту са Ријеком?

1

3.2. Преко којег града у Банској Хрватској се могло железницом доћи од Карловца до Сиска 1867. године?

1

3.3. Koja tri mesta u Dalmaciji su bila međusobno povezana železničkom mrežom?

	1
--	---

4. Француску су средином 19. века захватили велики немири. Напетости у Француској започеле су у јулу 1847. године, а врхунац су достигле у фебруару 1848. године када су устаници у Паризу поставили барикаде.

Заокружи слово испред правилног тока промена током револуције у Француској 1848. године.

	1
--	---

А) Краљ Луј Филип → председник Републике Луј Бонапарте → Друга Француска Република → Привремена влада одбацила захтеве да се женама да право гласа на изборима за Уставотворну скупштину

Б) Краљ Луј Филип → Друга Француска Република → Привремена влада одбацила захтеве да се женама да право гласа на изборима за Уставотворну скупштину → председник Републике Луј Бонапарте

Ц) Друга Француска Република → Привремена влада одбацила захтеве да се женама да право гласа на изборима за Уставотворну скупштину → Краљ Луј Филип → председник Републике Луј Бонапарте

Д) Привремена влада одбацила захтеве да се женама да право гласа на изборима за Уставотворну скупштину → Друга Француска Република → председник Републике Луј Бонапарте → Краљ Луј Филип

5. Због тешких услова рада у творницама средином 19. века појавили су се први протести радника због њиховог положаја. Године 1833. донесене су одредбе које су побољшале радне услове радника у Великој Британији и које су на посебан начин регулисале радни дан те обухватиле све творнице у земљи.

Главне тачке и последице су:

- *заштита рада жена*
- *ограничење рада деце (између 9 и 13 година) на радни дан од највише 9 сати*
- *ограничење рада деце (између 13 и 18 година) на радни дан од највише 12 сати*
- *родни лист детета којим се доказује његова старост*
- *забрана рада деце ноћу*
- *дневно два сата школовања деце*
- *повећање плата (до 40%)*

Одговори на следећа три питања.

5.1. Како се називају одредбе наведеног заштитничког законодавства?

	1
--	---

5.2. Ко је у Великој Британији законски одобрио доношење тих одредаба?

	1
--	---

5.3. Колико година је прошло од доношења закона за побољшање услова радника до оснивања Друге интернационале?

	1
--	---

6. Након слома Наполеона на северу Италије власт у Италији је учврстила једна од држава чланица Свете алијансе. На својим поседима у северној Италији иста држава је 1848/1849. године водила рат против италијанских револуционара. Погледај италијански цртеж из 1849. године. Прочитај текст уз цртеж.

Генерал Радецки: Војници, ако желите јести, опљачкајте и спалите село.
Хрват одговара: Земља је сва прекривена водом, нема ничега за појести, све је за

Заокружи слово испред тачне тврдње.

6.1. Која је држава у северној Италији 1848/1849. године водила рат против италијанских револуционара.

	1
--	---

А) Хабсбуршка монархија Б) Шпанска краљевина Ц) Грчка Д) Русија.

6.2. Који италијански град на мору је приказан на италијанском цртежу из 1849. године?

	1
--	---

А) Рим Б) Венеција Ц) Падова Д) Фиренца.

7. Друга половина 19. века у Европи и Северној Америци раздобље је великог напретка у привреди. Европске колонијалне силе имале су јефтин или бесплатан приступ сировинама и пољопривредним производима широм света. То је и време градње канала и пруга који су увелике скратили потребно време путовања и преноса терета.

**На празну црту са леве стране упиши одговарајуће слово објашњења са десне стране.
Једна тврдња са десне стране је вишак.**

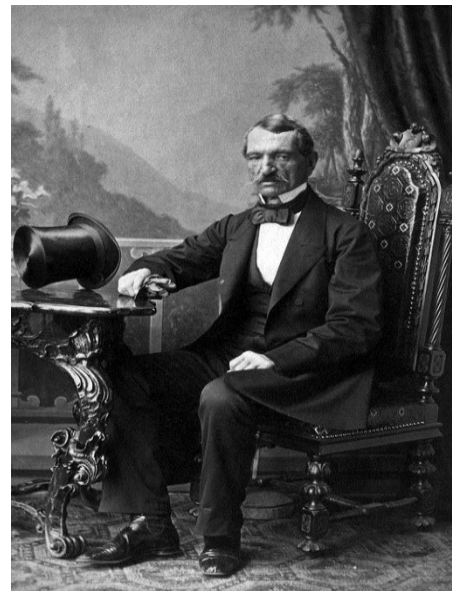
_____ Суески канал	A) спаја европски и азијски део Русије	<table border="1"><tr><td></td><td>4</td></tr></table>		4
	4			
_____ Панамски канал
надзором	Б) до 1999. године је под америчким			
_____ Трансибирска пруга	Ц) повезује Индијски океан и Атлантски океан			
_____ Трансконтинентална пруга	Д) градња започиње 1859. године и траје 10 година			
	Е) повезује источну и западну обалу Сједињених
Америчких Држава			

8. 19. век доба је буђења националне свести и стварања националних држава. На темељу пољског предлошка српски министар приказан на слици. 2 написао је српски национални политички програм.

Прочитај текст.

„Укратко да рекнемо: Србија мора настојати да од турске државе само камен по камен одцепљује и прима како би од овог доброг материјала на старом и добром темељу старог царства српског опет велику нову српску државу саградити и подигнути могла.“

Прилагођени текст Петра Шимунића: *Тајни спис српске националне и спољне политике.*

Slika. 2

Одговори на следећа два питања.

8.1. Напиши име и презиме аутора српског националног политичког програма.

	1
--	---

8.2. Како гласи наслов српског националног политичког програма?

	1
--	---

9. Представници различитих немачких држава окупили су се 1848. године на заседању Општег немачког сабора у Франкфурту на Мајни, где се требало расправљати о заједничком немачком уставу и стварању националне државе свих Немаца. Либерални парламент је понудио царску круну пруском краљу, али ју је одбио.

Карикатура 1.

Одговори на следећа два питања.

9.1. Заокружи одговор. Ко је особа приказана на карикатури 1.

А) Фридрих III

Б) Фридрих Вилим I

Ц) Фридрих Вилим IV

Д) Вилим I

	1
--	---

9.2. Која два концепта уједињења немачких земаља је предложио Општенемачки сабор у Франкфурту на Мајни 1848. године?

	1
--	---

10. Друга половина 19. века у Европи и Северној Америци је раздобље великог привредног напретка. Индустријализација доноси корените промене у друштву и све наглашеније социјално питање везано уз положај радника, жена и деце.

Заокружи слово испред трију тачних тврдњи.

	3
--	---

А) Полне су разлике често биле мање изражене код најсиромашнијих.

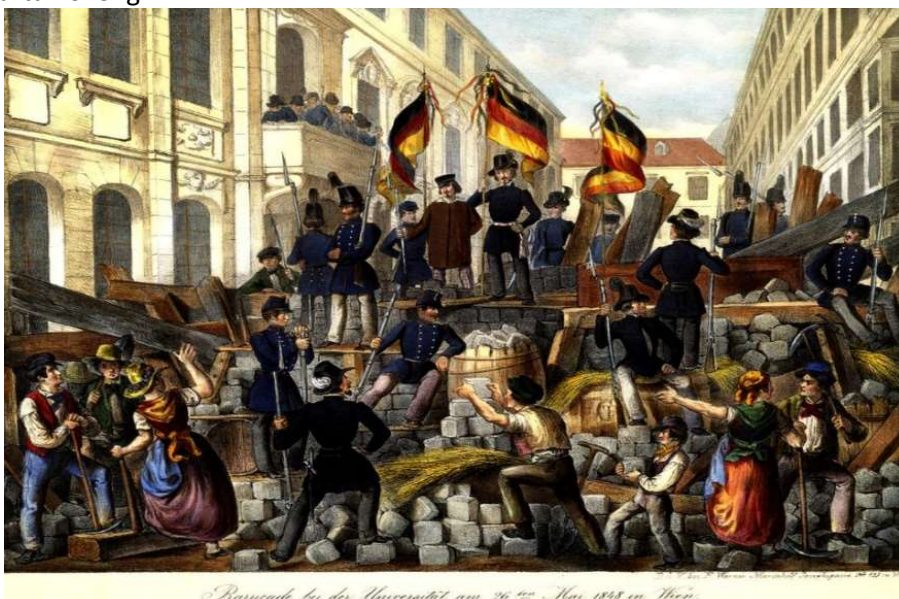
Б) Велик број радника у потрази за послом смањивао је цену њиховог рада.

Ц) Све се мање људи образовало, а све је више било људи који су били задовољни да се могу прехранити.

Д) Прве синдикалне организације јављају се већ крајем новог века, а прави развој доживљавају почетком 19. века.

Е) С обзиром на напредак привреде, добростојећих је грађана било све више.

11. Револуција у Хабсбуршкој монархији избила је 1848. године и из Беча се проширила у остале делове Монархије. Велики део револуционара у аустријском делу Монархије желео је стварање заједничке немачке државе. Како би смирио незадовољство Бечана, цар је поставио либералну владу и обећао донети устав.

Илустрација 1.

Одговори на следећа два питања помоћу уводног текста и илустрације 1.

11.1. Која два корака је подузео цар Хабсбуршке монархије како би смирио незадовољство Бечана у револуцији 1848. године?

	1
--	---

11.2. По чему приказаноме на илустрацији 1. можеш закључити како део револуционара у Аустрији жели стварање заједничке немачке државе?

	1
--	---

12. Уред за попис становништва Сједињених Америчких Држава је проценио да је почетком 17. века амерички континент населило тек 210 становника. Тај је број век касније повећан на 275 000. Први попис становништва Сједињених Америчких Држава обављен је 1790. године. Почетком 19. века Сједињене Америчке Државе су већ имале 5,3 милиона становника, а до почетка 20. века тај се број подигао на готово 76 милиона.

Проучи податке првог америчког пописа становништва.

слободни бели мушкарци старији од 16 година, укључујући и главе породица	слободна бела мушка дјеца млађа од 16 година	слободне беле жене, укључујући и главе породица	остали слободни	робови	укупно
807 094	791 850	1 541 263	59 150	694 280	3 893 635

Tablica 1.

Одговори на питања помоћу података у табlici 1.

12.1. Колико година је (бројкама) прошло од првог пописа становништва Сједињених Америчких Држава па до данас, 2023. године?

	1
--	---

12.2. Колико је мушке деце млађе од 16 година уселило у Сједињене Америчке Државе по првом америчком попису становништва?

	1
--	---

12.3. **Заокружи тачан одговор.**

Од почетка 19. па до почетка 20. века број становника Сједињених Америчких Држава порастао је приближно:

	1
--	---

А) пет пута

Б) десет пута

Ц) петнаест пута.

13. Разлози исељавања Европљана били су понајприје социјалне и економске природе. Сиромашни слојеви становништва тражили су спас у прекоморским земљама у којима су се надали наћи посао или добити земљу за обраду.

Заокружи слово испред трију узрока исељавања становника Европе на друге континенте.

	3
--	---

А) Проналазак већих количина злата проузроковао је калифорнијску златну грозницу.

Б) Трендом исељавања били су захваћени хрватски крајеви, нарочито Горски Котар.

Ц) Прву масовнију емиграцију из Европе у Америке чинили су Ирци који су одлазили ради велике глади.

Д) Једна од главних европских лука за исељавање у Сједињене Америчке Државе био је Сплит.

Е) Филоксера, болест винове лозе, уништавала је винограде и производњу вина.

14. У лето 1848. године пропали су хрватско-мађарски преговори у Бечу око уређења Монархије. Бан Јелачић тада се почео припремати за рат са Мађарима. Бечком је двору тај рат одговарао, јер је сматрао да ће уз помоћ Јелачића и Хрватске лакше сломити мађарску револуцију која је угрожавала опстанак Монархије.

Карта 2. Хрватске земље 1848. године

Одговори на два питања помоћу карте 2.

14.1. Након што је објавио рат угарској влади, Јелачић је прешао Драву код којег града у Банској Хрватској?

1

14.2. На којем делу хрватскога простора је бан Јосип Јелачић носио наслов гувернера (управитеља)?

1

15. Османско Царство у 19. веку било је вишенационална држава. У Османском царству почели су бујати национални покрети. Због свега тога често су избијале побуне те су се поједини територији почели издвајати из Османског царства или су добијали аутономију.

На празну црту са леве стране упиши одговарајуће слово државе која одговара понуђеној тврдњи. Тачне су две понуђене тврдње.

2

_____ У борби је добила подршку великих сила: Француске, Велике Британије и Русије.

_____ Борба за јединствени књижевни језик и властити национални идентитет.

А) Босна

_____ Војска под водством Омер-паше Латаса угушила је побуну великаша. Б) Грчка

_____ Последња европска држава у којој су владали феудални друштвени односи.

16. Свеславенски конгрес је био састанак славенских политичких и културних радника. Сазивање конгреса било је потакнуто чланком Ивана Кукуљевића Сакцинског „Каква треба да буде уопште наша политика“.

Заокружи слово испред трију тачних тврдња које се односе на Свеславенски конгрес.

3

А) За председника Свеславенскога конгреса изабран је Лајош Кошут.

Б) Тема Свеславенскога конгреса била је о разним облицима повезивања Славена и о преуређењу Монархије.

Ц) На Свеславенском конгресу у Прагу били су присутни представници свих славенских народа.

Д) Свеславенски конгрес растерала је војска прије доношења закључака.

Е) На Свеславенском конгресу црвена, бела и зелена боја одређене су као симбол панславизма.

17. Индустијске револуције јачале су грађански слој. Грађани су без обзира на порекло и имовину постајали значајна економска снага. Власници индустријских предузећа издвајају се у нову класу- капиталиста. Због потребе за радном снагом у творницама, сељаци великим делом напуштају село и налазе посао у градовима. У градовима постају посебна класа.

Илустрација 2. Британска политичка карикатура из 1891. године на којој се упоређују услови сељака и грађана средње класе.

Одговори на следећа два питања.

17.1. Који је други назив за слој људи који имају или настоје стећи нови капитал?

1

17.2. Како се назива класа радника која осим својег рада не поседује ништа друго?

1

18. У пролеће 1848. године револуционарни занос проширио се из Беча и Пеште и на хрватске земље. Чланови *Народне странке* уочили су прилику за промене. Сматрали су како је дошао прави тренутак у којем краљу треба изнети јасне жеље хрватског народа.

На приказаној временској ленти хронолошки су наведени датуми важних догађаја повезаних са особом Јосипа Јелачића.

На празне црте уз догађаје повезане с Јосипом Јелачићем упиши одговарајуће слово које се налази испред датума и године.

A) 25. marta
1848. godine

B) 19. aprila
1848. godine

C) 25. aprila
1848.
godine

D) 18. maja
1848. godine

E) 5. juna
1848. godine

_____ Народна скупштина у Загребу

_____ прекид веза са

5

Угарском

_____ почетак рада Хрватског заступничког сабора

_____ основано је Банско веће

_____ укидање феудалних односа

19. Прочитај текст.

Положај хрватских радника није био ништа бољи од положаја радника у већини других европских држава. Радно време седамдесетих година 19. века износило је од 10 до 14 сати на дан, радници нису имали здравствену заштиту, ни право на годишњи одмор.

Први раднички лист *Раднички пријатељ* након 36 бројева државно је тужилаштво запленило.

Slika 3.

Одговори на следећа два питања.

19.1. Које образложење је изнело државно тужилаштво приликом заплене 36. броја радничког листа *Раднички пријатељ*?

1

19.2. На којим језицима је био штампан раднички лист *Раднички пријатељ*?

1

20. Цар Фрањо Јосип I у марту 1849. године прогласио је нови устав за целу Хабсбуршку онархију. Према уставу, државом би се управљало искључиво из Беча. Мађари су одбили прихватити устав те су у априлу 1849. године свргнули Хабсбурговце са угарског престоља и прогласили независност Угарске. Како би савладао мађарску побуну, бечки двор се обратио цару Николи I уз чију је војну помоћ угушена мађарска револуција.

Слика 4. Опсада Буде

Одговори на следећа два питања.

20.1. Напиши име државе чији је цар био савезник аустријском цару у гушењу мађарске револуције до краја 1849. године.

1

20.2. Спајањем која три града је настала Будимпешта 1873. године?

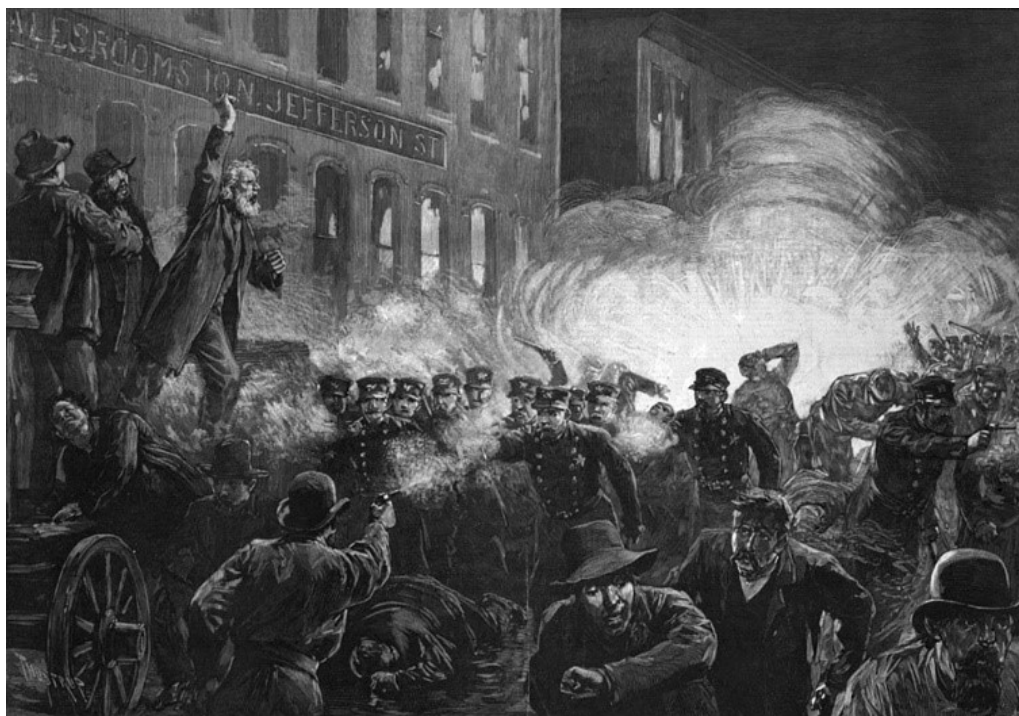
1

21. Нова открића у физици и хемији довела су до великог напретка у свакодневном животу. У приложеној табlici на одговарајуће место упиши пуна имена и презимена научника или њихових открића која су унапредила

4

научник	откриће
	откриће радиоактивности
Гиљелмо Маркони	
	саставио периодни систем елемената/периодни систем хемијских елемената
Михаел Фарадеј	

22. Радни услови у творницама били су врло тешки. На пример, радно време трајало је од 14 до 16 сати што је било исцрпљујуће за раднике и њихове породице. Радници нису имали право на боловање, годишњи одмор, нити пензију и због тога је долазило до честих обустава рада.

Илустрација 3.

Пажљиво проучи илустрацију 3. Одговори на следећа три питања.

22.1. Шта траже радници приказани на илустрацији 3. који су ступили у штрајк?

	1
--	---

22.2. У којем америчком граду се десио догађај приказан на илустрацији 3.?

	1
--	---

	1
--	---

22.3. Данас се обележава међународни празник у знак сећања на сукоб приказан на слици 3. Како се назива тај празник?

23. Први организовани раднички покрети настали су у Великој Британији. Чартисти (Chartists) у Великој Британији били су прва организација која се покушала изборити за радничка права те су објавили Народну повељу („People's Charter“).

Заокружи слово испред тачне тврдње.

23.1. Британски чартисти су Народном повељом („People's Charter“) тражили:

А) опште право гласа за мушкарце старије од 21 године

	1
--	---

Б) опште право гласа за мушкарце старије од 18 година.

24. Индустријализација је значајно утицала на положај жена и деце у друштву. Деца су и раније од малих ногу учествовала у производном процесу и често су радила опасне послове попут рада у руднику, чишћења димњака или индустријских стројева. Британски парламент је мењао законску основу за дечји рад у првој половини 19. века.

Упореди и споји парове. Упишите слово из десног ступца на одговарајућу црту испред године у левом ступцу.

	4
--	---

_____ 1819. године

А) деци млађој од 9 година забрањен је сваки рад, а она између 9 и 13 година не смеју радити више од 9 сати на

дан

_____ 1833. године
забрањен

Б) женама и деци млађој од 10 година потпуно је
рад у рудницима

_____ 1842. године
пол сати

Ц) деца млађа од 13 година не смеју радити више од 6 и
на дан

_____ 1847. године

Д) деци је забрањено радити више од 12 сати на дан

25. За потребе светских изложби у више од 150 година њихова одржавања саграђене су многобројне препознатљиве грађевине.

Проучи фотографије 1. и 2.

5 од

Županijsko takmičenje iz istorije
školska godina 2022./2023.
1. kategorija: VII. (sedmi) razred
utorak, 14.marta 2023. g.

Agencija za odgoj i obrazovanje
Education and Teacher Training Agency

Ministarstvo
znanosti i
obrazovanja

Фотографија 1.

Фотографија 2.

Заокружи слово испред трију тачних тврдњи које се односе на фотографије 1. и 2.

	3
--	---

А) Прва Светска изложба одржана је у Лондону 1851. године.

Б) Прва привредна изложба у Хрватској одржана је у Загребу 1864. године.

Ц) Изложба у Загребу одржана је на Сајмишном тргу где је касније изграђено гробље Мирогој.

Д) Уметнички павиљон у Загребу изграђен је као павиљон Краљевине Хрватске и Славоније за изложбу у Будимпешти 1896. године.

Е) Привредна изложба била је постављана испред зграде у којој се касније сместио Новинарски дом у Загребу.